

HP-dispuut tussen prof. Latzko en dr. Wim Smit

Kernenergie een nieuwe erfzonde?

De onenigheid over de kernenergie groeit naar een hoogtepunt, nu de regering deze week met haar energie-nota de richting voor de komende tien jaar zal aangeven. Naar alle waarschijnlijkheid wordt daarin de bouw van drie nieuwe kerncentrales vóór 1985 aanbevolen. Maar het wetenschappelijke en politieke verzet tegen de kernenergie zal daarmee niet zijn gestuit.

Er heeft zich al een „Bezinningsgroep Kernenergie” van wetenschapsmensen en Kamerleden van PvdA, PPR, D'66 en ARP aangediend, die in een nota aan het kabinet aandringt op een moratorium: voorlopig vijf jaar afzien van de verdere bouw van kerncentrales.

Tegelijk vindt zaterdag een naar verwachting grootscheepse protest-tocht naar Kalkar plaats, die zich in het bijzonder richt tegen onze deelname aan het Duits-Belgisch-Nederlandse project tot bouw van een experimentele snelle-kweekreactor in dit Duitse

stadje.

Een van de belangrijkste overheidsadviseurs inzake de kernenergie is prof. dr. ir. D. G. H. Latzko (50), hoogleraar in de werktuigbouwkunde, in het bijzonder de constructie van kernreactoren, aan de TH Delft. Hij is lid van een schier eindeloze reeks officiële adviescolleges: de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie, de Landelijke Stuurgroep voor Energieonderzoek, de Centrale Raad voor de Kernenergie, de Commissie Reactorveiligheid enz.

Tijdens het congres „Problemen van Kernenergie”, door het Verbond van Wetenschappelijke Onderzoekers (VWO) op 7 september in Amsterdam georganiseerd, ontvouwde prof. Latzko aan de hand van een serie stellingen zijn pro-kernenergie-filosofie.

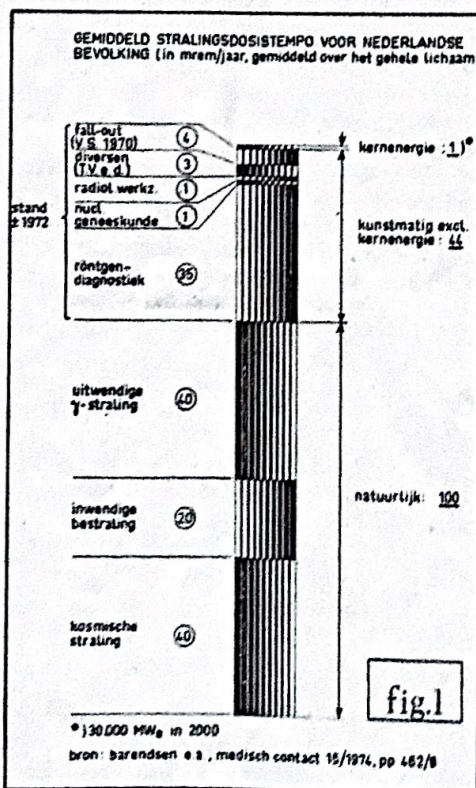
Op verzoek van HP stelt dr. W. A. Smit, wetenschappelijk medewerker aan de Vrije Studierichting Chemie van de Rijksuniversiteit Groningen, daar zijn visie tegenover. Wim Smit (30) is

theoretisch fysicus en lid van de „Bezinningsgroep Energiebeleid”. Hij zat onlangs zes weken in het donker, omdat hij weigerde de „Kalkar-heffing” van 3 procent op zijn elektriciteitsrekening te betalen. Hij spande daarover een kort geding tegen zijn elektriciteitsbedrijf aan, dat hij in eerste instantie won maar in hoger beroep verloor. Op dit moment loopt zijn cassatieverzoek bij de Hoge Raad. Op het VWO-congres bleken prof. Latzko en dr. Smit het verregaand oneens over de mogelijke gevolgen van een ernstig ongeluk met een 1000 Megawatt kerncentrale op de Maasvlakte (een van de drie centrales die de regering in haar planning zou hebben opgenomen). Dr. Smit kwam tot een geschat aantal doden van 90.000. Prof. Latzko berekende het dodencijfer op nul. Die controverse was te specialistisch om in HP verder uitgesproken te kunnen worden. Voor het overige zijn hun beider visies vrijwel integraal tegenover elkaar geplaatst. B.V.

Stelling 1: De extra stralingsbelasting voor de bevolking ten gevolge van verdere toepassing van kernenergie in Nederland is bij normaal bedrijf verwaarloosbaar klein.

Prof. Latzko: „De blijken figuur 1 nauwelijks zichtbare bijdrage aan de stralingsbelasting van het Nederlandse volk ten gevolge van het tot de eeuwwisseling maximaal te voorziene kernenergieprogramma ligt in dezelfde grootte-orde als de extra dosis ten gevolge van één enkele vlucht per straalpassagiersvliegtuig van Schiphol naar New York. De sterke concentratie-effecten, welke zich kunnen voordoen in de water-flora en -fauna, zijn hierin al verdisconteerd via de lozingslimieten voor afvalwater.”

„De betogen van sommige critici van kernenergie wekken voorts de indruk als zouden laat-somatische en genetische effecten uitsluitend voorkomen ten gevolge van energieopwekking door kernspijting. Volgens hen is er in dit verband sprake van een zorgelijk gebrek aan kennis omtrent de effecten van lage stralingsdoses. In feite is het gebrek aan kennis omtrent de biologisch schadelijke effecten van chemische

verbrandingsproducten echter ontstellend veel groter. Het is er de oorzaak van dat tot op heden in Nederland en in de meeste andere landen wettelijk voorgeschreven lozingslimieten voor zwavel- en stikstofdioxiden ontbreken, hoewel er voldoende indicaties bestaan voor hun schadelijke werking op levende cellen.”

Dr. Smit: „Tot nu toe is bij geen enkele toepassing van een technologie de realiteit volgens de blauwdrukken verlopen. Er gebeuren ongelukken ondanks alle voorzieningen (b.v. het grote ongeluk van de chemische fabriek van DSM in Engeland in juni, waarvan later beweerd werd dat dit onbegrijpelijk was omdat de fabriek toch net zo veilig was als een kerncentrale). De korte geschiedenis van de kernenergie heeft nu al geleerd dat het onvermijdelijk is dat bij ongelukken ongewenste hoeveelheden radioactief materiaal in de biosfeer komen. Onvermijdelijk is ook de verspreiding van kernwapens ten gevolge van de invoering van kernenergie. De werkelijke stralingsbelasting van de mens zal dan ook mede bepaald worden door zo af en toe een (groot of klein) ongeluk, sabotage en oorlogen (al of niet met kernwapens). De gevolgen van

Prof. Lutzko: eindeloze reeks functies

Dr. Smit, echtgenote, olielamp: zes weken in het donker

dit voortgaand proces van vervuiling zijn niet onderzocht, worden zelfs zorgvuldig buiten beschouwing gelaten."

„Natuurlijk zijn concentratie-effecten, voorzover bekend, verdisconteerd in lozingslimieten. Een groot aantal, van nature niet voorkomende isotopen, zal echter in de biosfeer terecht komen door niet beheerste processen. Er bestaat slechts een zeer onvolledige kennis over het gedrag hiervan in de biosfeer. Maar datgene wat bekend is over opeenhoping via voedselketens en waarmee men rekening tracht te houden bij de lozingslimieten, is niet erg geruststellend."

„De wetenschappelijk gefundeerd lijkende stelling van prof. Lutzko wordt nog verder ondergraven doordat over de omvang van de schadelijke effecten van lage stralingsdoses voor de mens grote onzekerheid bestaat. Zo erkende prof. Barendsen van het Radiobiologisch Instituut van TNO op het VWO-congres van 7 september, dat er op het ogenblik geen goed gefundeerde schatting te maken is van bijvoorbeeld de toename van ziekten waarbij erfelijke factoren een rol spelen en van de vermindering van de weerstand van de mens tegen allerlei ziekten ten gevolge van een verhoogde stralingsbelasting. Het UNSCEAR-rapport uit 1962 van de Verenigde Naties benadrukt op grond van deze lange-termijn-effecten van elke toename van stralingsbelasting, de noodzaak dat alle vormen van niet noodzakelijke stralingsbelasting geminimaliseerd of

geheel vermeden dienen te worden, in het bijzonder als het gaat om blootstelling van grote bevolkingsgroepen."

„Er zijn dan ook geen gronden om te spreken van een verwaarloosbaar kleine stralingsbelasting. Wetenschappelijk is er te weinig bekend om op deze basis voor de kernenergie het licht op groen te zetten."

„De verwijzing van prof. Lutzko naar mogelijke schadelijke effecten van verbrandingsprodukten van fossiele brandstoffen ter rechtvaardiging van de invoering van het nieuwe risico verbonden aan de kernenergie illustreert een risicofilosofie die op 't ogenblik veel opgang maakt. Namelijk de met een wetenschappelijk vernisje bedekte gedachtengang van *het nieuwe kwaad goedpraten met het oude*. Dit klinkt bij veel van prof. Lutzko's stellingen door. In plaats van de bestaande, sluipend geïntroduceerde, verontreiniging door zwavel- en stikstofoxyden terug te dringen en dit risico te verminderen, wat technisch mogelijk is zoals prof. Lutzko erkent bij stelling 4, wordt deze de basis om het (ook nog geheel andersoortige) risico van kernenergie in te voeren. Er bestaat echter *geen objectieve norm* voor de aanvaardbaarheid van risico's en ik wens deze ook niet opgedrongen te krijgen. Zeker niet als deze ook nog ontleend wordt aan bestaande risico's waar te weinig aandacht aan besteed is."

Stelling 2: Verwerping van kernenergie op grond van haar (vermeende) kwetsbaarheid

voor terrorisme betekent aanvaarding van terreur als beleidsbepalend element in onze samenleving.

Prof. Lutzko: „Deze stelling bestaat uit twee delen. Het tussen haakjes geplaatste woord 'vermeende' geeft mijn twijfel weer ten aanzien van de suggestie, dat kernenergie de Achilleshiel zou worden van een overigens voor terrorisme ongevoelige samenleving. Deze twijfel wordt niet in de eerste plaats ingegeven door technische overwegingen, zoals de onaantrekkelijkheid van kerncentrales en hieruit afkomstige afgewerkte splijtstof als doelen voor Plutonium-dieven, of het relatieve gemak van bewaking der 4 à 6 kerncentrales die Nederland tot de eeuwwisseling maximaal zou huisvesten."

„Zij komt vooral voort uit het besef van de kwetsbaarheid van een open, verstodelijkte samenleving, voor elke vorm van nietsontziend terrorisme. Ik heb al eens in het VWO-blad 'Wetenschap en Samenleving' als voorbeeld gewezen op de mogelijkheid van injectie van virussen in grote waterleidingssystemen. Door een dergelijk dreigement niet te specificeren naar tijd en plaats kunnen de chanteurs een geheel land in hun greep krijgen, zonder een spoor van het aan overvallen op nucleaire doelen verbonden eigen risico."

„En waarom zouden wij van terroristen überhaupt zulke wetenschappelijk getinte acties verwachten? Welke Nederlandse >

Kerncentrale Borssele: kwetsbaar voor terrorisme?

regering zou bereid en in staat zijn eisen te weigeren die worden afgedwongen door de gijzeling van een groep schoolkinderen of winkelende huismoeders? Het argument dat kernenergie verworpen moet worden omdat afdoende bewaking zou leiden tot een politiestaat, is vergelijkbaar met een pleidooi een gemeenschap te beveiligen tegen pyromanen door een verbod van lucifers: de pyromaan zal zijn toevlucht nemen tot brandglazen en de gemeenschap zal verder leven in vrees, zij het zonder lucifers. In feite betekent het niets anders dan aanvaarding van het recht van de sterkste."

„Met andere woorden: wie vandaag terrorisme aanvaardt als mede beleidsbepalende factor bij de energievoorziening, zal dit morgen moeten doen bij de bepaling van de buitenlandse politiek en de rechtspraak en overmorgen bij de bepaling van zijn persoonlijke relaties. De scenario's voor een dergelijke ontwikkeling behoeven niet meer bedacht te worden door futurologen: zij zijn met zwarte, rode en bruine inkt opgetekend in de geschiedenisboeken van deze eeuw."

Dr. Smit: „Wat prof. Latzko in deze stelling als terrorisme betitelt is in feite politiek geweld van maatschappelijk onderliggende en zich achtergesteld voelende groeperingen (zie bijvoorbeeld Gurz: 'Why men rebel'). Hier spreekt Latzko dan ook als de moralist die uitmaakt wat goed en kwaad is. Hij gaat daarbij volledig voorbij aan de problemen en conflicten die ten grondslag liggen aan dit politiek geweld. Hard optreden hiertegen heeft nog nooit geleid tot oplossing van deze problemen maar slechts een uitbreiding van dit geweld veroorzaakt."

„Zolang er zich achtergesteld voelende

groeperingen zijn (bijvoorbeeld in Ierland, de Palestijnen, Noord—Zuid tegenstelling) en wij niets aan de onderliggende problemen doen, zullen wij rekening moeten houden met deze maatschappelijke realiteit van politiek geweld. Introductie van kerncentrales betekent dan dat zelfs al met conventionele wapens catastrofes kunnen worden veroorzaakt, vergelijkbaar met die door gebruik van kernwapens."

„Prof. Latzko onderschat ook de training en organisatie van deze politieke groeperingen als hij dergelijke 'wetenschappelijk getinte acties' niet verwacht. Toegeven aan de druk tot harde maatregelen tegen wat prof. Latzko terroristen noemt zal vermoedelijk juist tot dit soort 'wetenschappelijk getinte acties' leiden en daarbij tot de, ook door hem niet gewenste, politiestaat (zonder dat dit geweld vermindert)."

Stelling 3: Vereenzelviging van kernenergie met groei van het energieverbruik is een voorbeeld van de „guilt by association"-techniek.

Prof. Latzko: „Tegen de toepassing van kernenergie wordt vaak het argument aangevoerd dat zij noodzakelijk wordt gemaakt door de voortdurende energievervalsing in de geïndustrialiseerde landen. Wie de toepassing van kernenergie wél acceptabel vindt, wordt hiermee gebrandmerkt als verspiller of althans als groei-aanbidder."

„Ik acht deze gedachtengang fundamenteel onjuist. De strijd tegen energievervalsing is niet het voorrecht van hen die toepassing van kernenergie verwerpen; zij is de taak van eenieder die het nageslacht een biologisch, ethisch en spiritueel gezonde wereld

wil nalaten. Of men — bij ontstentenis van andere bronnen — uranium dan wel fossiele delfstoffen — voor de energievoorziening wil toepassen, dient uitsluitend bepaald te worden door onderlinge vergelijking van deze alternatieven. Deze vergelijking dient gebaseerd te zijn op grondige en complete systeemstudies."

Dr. Smit: „Op zich heeft prof. Latzko gelijk met de bewering dat iemand die toepassing van kernenergie acceptabel vindt, geen voorstander hoeft te zijn van groei van het energieverbruik. Wel is het echter zo dat de invoering van kernenergie altijd sterk bepleit is op basis van ons toekomstig energieverbruik waarbij uitgegaan werd van een voortdurende groei hiervan."

„Er is dan ook niet zoveel maatschappelijk inzicht voor nodig om in te zien dat invoering van kernenergie, en zeker van snelle kweekreactoren uit zal nodigen tot een voortgaande groei in het energieverbruik waarbij brandstoftekort, vanwege de grote voorraden uranium waar steeds op gewezen wordt, geen belemmering meer vormt. Het is sterk de vraag of milieubezwaren dan voldoende zwaar zullen wegen om dit te voorkomen."

„Een betere garantie voor stabilisatie van het energieverbruik en tegen verstoring van het ecosysteem wordt gegeven door een geleidelijke overschakeling naar natuurlijke inkomensbronnen van energie (zon, wind, geothermische energie) in plaats van overhaaste invoering van kernenergie. Het ontbreken van deze bronnen waar prof. Latzko op wijst, is niet zozeer een kwestie van onmogelijkheid als wel van de geringe aandacht die tot nu toe aan deze bronnen is besteed. Gelukkig komt hierin een kentering."

Stelling 4: Een moratorium van vijf jaar op de bouw van kernenergiecentrales in Nederland lost niets op en schaadt het streven naar minder energie-intensieve industrie.

Prof. Latzko: „Mijn overtuiging dat het voorgestelde moratorium niets oplost is gebaseerd op diverse betogen van kernenergie-tegenstanders. Noch hun opvattingen over de effecten van lage stralingsdoses en over biologische concentratiefactoren noch de door dr. Smit als uitgangspunt voor ongevalsstudies aangenomen coincidentie of de mening dat saboteurs liever een splijstoftransport zullen aanvallen dan een school, kunnen door onderzoek binnen vijf of zelfs 15 jaar worden weerlegd."

„Bij aanvaarding van het bepleite moratorium kan ik mij dan ook een vrijwel identieke discussie in 1979 voorstellen: alleen zou ik hieraan waarschijnlijk niet meer deelnemen, omdat ik het te druk zou hebben met de verdediging van de aanvaardbaarheid van kolengestookte centrales. Met andere woorden: wie vasthoudt aan de hierboven genoemde argumenten, is mijns inziens zedelijk verplicht de bouw van kerncentrales in Nederland reeds nu en voorgoed te verwerpen."

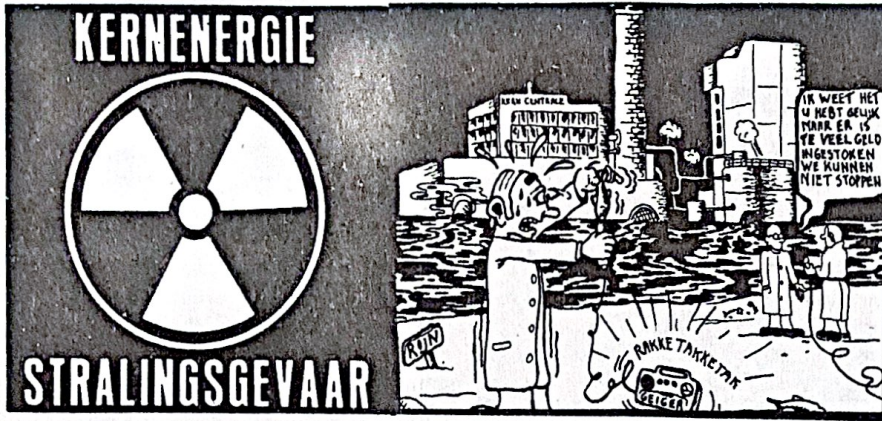
„Natuurlijk, zou vijf jaar uitstel voor de Nederlandse energievoorziening geen direct

---

Frits Müller

Anti-Kalkar pamflet: grootscheeps protest

bezwaar opleveren. Maar deze periode is wél lang genoeg voor een grondig verlies van competentie in bepaalde voor bouw en onderhoud van nucleaire ketels vereiste specialismen zoals bijvoorbeeld lastechnologie en kwaliteitscontrole. Hernieuwde opbouw van een op dit kwaliteitsniveau werkende metaalindustrie mag in dat geval, gezien de ononderbroken ontwikkeling in de omliggende landen, gevoeglijk worden uitgesloten. Voorstanders van een verschuiving in ons industriële patroon van energie- naar arbeidsintensieve technologieën, zouden een dergelijke ontwikkeling moeten betreuren."

„Uit menselijk oogpunt zou ik overigens een snelle afvloeiing van personeel uit de nucleaire sector na afkondiging van het moratorium alleen maar toejuichen. De gedachte dat men mensen jarenlang kan ‚bezig houden‘ in een sector die men dan alsnog — en hoogstwaarschijnlijk op grond van vooraf reeds bekende motieven — zou afstoten, lijkt mij moreel verwerpelijk."

„Tenslotte nog dit over moratoria: als men de stelling aanvaardt dat toepassing van kernenergie alleen toelaatbaar wordt nadat is aangetoond dat er geen macro-probleem bestaat, dan wordt het de hoogste tijd voor een moratorium op het verstoken van fossiele brandstoffen. En dit niet zozeer wegens de hierboven aangeduide onbekendheid met de gezondheidseffecten van zwavel- en stikstofoxyden: het is immers in principe technisch mogelijk de uitworp hiervan tot nul respectievelijk tot zeer lage waarden te reduceren."

„Maar wie is in staat de invloed op het wereldklimaat van de circa 15 miljard ton nu al jaarlijks door verbranding extra in de atmosfeer geloosde CO₂ te voorspellen met de door sommige voorstanders van een moratorium voor de kernenergie geëiste betrouwbaarheid? Deze laatste vraag lijkt mij vrijwel even moeilijk te beantwoorden als de vraag welke politicus een dergelijk moratorium zou durven voor te stellen, in de wetenschap dat aanvaardend zijn kiezers vrijwel direct in duisternis, kou en ander ongerief zou dompelen."

Dr. Smit: „Prof. Latzko stelt dat een moratorium niets oplost. Zolang er echter nog steeds elk jaar nieuwe studies komen over ongevalsituaties en de kansen daarop, die sterk afwijken van voorgaande studies lijkt een definitief standpunt hierin nog niet gerechtvaardigd en een bezinningstijd op zijn

plaats. Zelfs al worden de problemen rond de stralingsbelasting en gevolgen daarvan niet opgelost dan kan toch een beter overzicht verkregen worden van de zekerheden en vooral onzekerheden hierin."

„Prof. Latzko ziet echter twee andere doelstellingen van een moratorium over het hoofd, zoals ook weergegeven in de ‚Bezinningsnota energiebeleid‘ van 10 september. In deze periode van vijf jaar kunnen namelijk wel aanzienlijke vorderingen gemaakt worden op het gebied van onderzoek en ontwikkeling van alternatieve vormen van energiewinning. Bovendien kan een bezinnings plaats vinden en een politiek gestart worden inzake een aantal maatschappelijke aspecten van de energievoorziening, zoals voortgaande centralisatie of meer decentralisatie, mogelijkheden van ‚total-energy‘ systemen, industrie-politiek tegenover energie-intensieve bedrijven, samenhang van werkgelegenheid en energieverbruik. Een reële keuze op basis van de te onderzoeken alternatieven is alleen mogelijk, wanneer niet nu al de weg van de kernenergie wordt ingeslagen, een weg waarvan men nauwelijks terug kan komen vanwege de dan geïnvesteerde gelden in industrie en infrastructuur."

„Het bezwaar van verlies van een aantal specialismen op het gebied van de kerntechnologie, waarvoor prof. Latzko bang is maar waarvan het toch al dubieus is of Nederland hier ooit een rol van betekenis in kan spelen, weegt niet op tegen de voordelen van een vrije keus in een voor de samenleving als geheel zo belangrijke beslissing. Andere technologieën bieden bovendien meer perspectief voor de Nederlandse industrie."

„Ook bij de verdediging van deze stelling speelt de verwerpelijke risicofilosofie van prof. Latzko weer een belangrijke rol: Introductie van het macro-risico (een risico op wereldschaal) van grootscheepse invoering van kernenergie wordt gerechtvaardigd op basis van een mogelijke macro-risico van de CO₂-productie uit fossiele brandstoffen. Bij de huidige productie lijkt het CO₂ nog geen macro-risico te vormen. Een sterke uitbreiding in de toekomst mogelijk wel (tengevolge van klimaatsbeïnvloeding). Ook hierom is het gewenst de nadruk te leggen op alternatieve energiebronnen (zowel voor het Noordelijk als het Zuidelijk halfrond)."

„Introductie van een nieuw macro-probleem is wel de minst aangewezen weg om

deze problematiek te benaderen. Duidelijk moet gesteld worden dat het voorgestelde moratorium een compromis is tussen voor- en tegenstanders van de kernenergie. Als men nu niet tot afwijzing van de kernenergie wil komen, laten de voorstanders dan over vijf jaar tonen of er vordering gemaakt is in de oplossing van de vele problemen rond de kernenergie, terwijl intussen tevens de alternatieven kunnen worden onderzocht."

Stelling 5: Kernenergie is noch een nieuwe erfzonde noch een nieuwe triomf van geest over materie. Het is een nieuwe vorm van winning van warmte uit delfstoffen, waarvan voor- en nadelen tegen die van bestaande vormen moeten worden afgewogen.

Prof. Latzko: „Het bovenstaande is minder een stelling dan een oproep tot samenwerking in redelijkheid. Weliswaar zijn ook in het verleden technische vernieuwingen met belangrijke maatschappelijke consequenties zelden toegejuicht of verworpen op grond van vergelijkingen met de technieken die zij gingen vervangen. Er zijn echter bij de invoering van kernenergie facetten te onderkennen die ontbroken hebben bij eerdere vernieuwingen zoals de boekdrukkunst, de stoommachine of het vliegtuig."

„Daar is allereerst de eerste gruwelijke verschijning in de vorm van de atoombom. Voorts het samenvallen van de invoering als nieuwe energiebron met enerzijds grote verstoringen op de markt voor fossiele brandstoffen, anderzijds een doorbrekend inzicht in de verwerpelijke combinatie van toenemende verspilling en onpeilbare armoede op eenzelfde kleine planeet. En „last but not least“ het feit dat deze nieuwe technologie begeleid en dus becommentarieerd wordt door ver uiteenliggende disciplines."

„Dat denkwijze en waarderingschaal van fysici, werktuigkundigen, biologen en polemologen ver uiteen kunnen liggen, is op zichzelf een voordeel. Dat deze sectoriële visies, bij voorkeur beladen met het gewicht van de ‚professorstitel‘, zonder voorafgaande onderlinge afweging aan het publiek worden voorgelegd, acht ik te betreuren."

„Ik ben ervan overtuigd dat de maatschappij recht heeft op een betere samenspel van de direct of indirect door haar betaalde specialisten. Daartoe moet men ophouden te denken in termen van machtsverdeling tussen voor- en tegenstanders van kernenergie; men dient zich te realiseren dat er ook in Nederland groepen van deskundigen bestaan, die door de gemeenschap zijn belast met een onafhankelijke evaluatie en bewaking van de risico's van deze en andere vormen van energieopwekking. Ik denk hierbij vooral aan de organen van de Ministeries van Sociale Zaken en van Volksgezondheid, zoals de Arbeidsinspectie, de Kernfysische Dienst, het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en andere. Wie vreest dat deze organen versterking zouden behoeven, dient zich eerst op de hoogte te stellen van hun huidige activiteiten vervolgens,

mocht zijn vrees gerechtvaardigd blijken, hun alle beschikbare hulp aan te bieden.”

„Op deze wijze kan een interdisciplinaire bundeling van deskundigheid tot stand komen, waarmee onze samenleving heel wat meer gediend zou zijn dan met in kranten- en televisierubrieken uitgevochten meningsverschillen. Als ingenieur, die meer dan de helft van zijn loopbaan heeft besteed aan de energie-opwekking uit fossiele verbranding, die daar nu nog bij is betrokken en die er mingen volledig in zou terugkeren als dit gewenst zou zijn, wil ik oproepen tot gezamenlijke, rationele evaluatie van *alle* mogelijk opties voor onze toekomstige energievoorziening.”

Dr. Smit: „Kernenergie is niet alleen een nieuwe vorm van energiewinning; het is ook de technologie die de verspreiding van kernwapens over de gehele wereld zal bevorderen. Het is een vorm van energiewinning waarbij de na ons komende generaties met een veiligheidsprobleem opgescheept worden (zowel betreffende kerncentrales, opwerkingsfabrieken, radioactief afval als de kernwapenverspreiding) waarvan geen weg terug is. Zij zouden ons hier wel eens niet zo dankbaar voor kunnen zijn. Dit tijdsperspectief ontbreekt geheel in de beschouwing van prof. Latzko. Ook dit maakt kernenergie tot een geheel nieuw probleem in vergelijking met de fossiele brandstoffen waarbij niet een dergelijk onomkeerbaar proces speelt.”

„Men moet ophouden te denken in termen van machtsverdeling tussen voor- en tegenstanders van kernenergie, zegt prof. Latzko. Een moeilijk verzoek als je alom deze machtsongelijkheid ziet (toegankelijkheid van informatie, snoeren van de mond van wetenschappers), en als de repressie dagelijks nog gevoeld wordt door mensen die afgesneden zijn van elektriciteitsvoorziening omdat zij principiële bezwaren hebben tegen de invoering van een nieuwe, de mensheid bedreigende technologie en daarom de Kalkarheffing niet betalen.”

„Ik vrees dat prof. Latzko het besluitvormingsproces in Nederland ziet als een aangelegenheid voor 'de deskundigen' (met hun beperkt gezichtsveld). Waarom zet hij zich anders zo af tegen een publieke meningsvorming waarin publiciteitsmedia natuurlijk een rol spelen? En waarom dringt hij er anders niet op aan, dat de door hem genoemde instellingen de samenleving duidelijk maken welke problemen er aan de invoering van kernenergie verbonden zijn? Maar dan graag niet op de misleidende, propagandistische manier van de elektriciteitsbedrijven. Waarom is er nog geen open informatie van de oliemaatschappijen en AKZO over de structuur en toestand van de zcutlagen waar men radioactief afval in wil opslaan?”

„Tot slot wil ik me aansluiten bij de oproep van prof. Latzko tot een rationele evaluatie van alle mogelijke opties voor onze toekomstige energievoorziening. Maar dan moeten we nú niet die keuzemogelijkheid afsnijden. Vandaar de vraag van velen om een moratorium van vijf jaar voor de invoering van kernenergie.” ⊖